

Unijny Akt o Usługach Cyfrowych - cele uchwalenia, zakres stosowania oraz najważniejsze obowiązki dostawców usług pośrednich

Xawery Konarski*

W dniu 19.10.2022 r. został uchwalony jeden z najważniejszych w ostatnich dwudziestu latach aktów prawnych z zakresu prawa Internetu, tj. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2022/2065 w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (Akt o Usługach Cyfrowych)¹. Rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE w dniu 27.10.2022 r.² i weszło w życie w dniu 16.11.2022 r. Zdecydowana część jego przepisów będzie natomiast obowiązywała od 17.2.2024 r. (art. 93 ust. 2)³. W niniejszym artykule zostaną przedstawione najważniejsze regulacje „nowej konstytucji Internetu”, za jaką uchodzi Akt o Usługach Cyfrowych.

Cele i zakres obowiązywania Aktu o Usługach Cyfrowych

Uchwaleniu AUC towarzyszyła chęć realizacji przez prawodawcę europejskiego trzech podstawowych celów.

Po pierwsze, dostosowania istniejących już ram prawnych regulujących działalność pośredników internetowych do zmieniających się technologii i modeli biznesowych w Internecie. Chodzi tu w szczególności o dyrektywę UE nr 2000/31/WE o handlu elektronicznym⁴, na której wzorowana była polska ustawa z 18.7.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną⁵. Od czasu przyjęcia tych przepisów pojawiły się nowe i innowacyjne modele biznesowe i usługi, takie jak np. internetowe serwisy społecznościowe czy internetowe platformy handlu elektronicznego umożliwiające użytkownikom, w tym konsumentom, zawieranie z przedsiębiorcami umów zawieranych na odległość, a także pozwalające użytkownikom biznesowym i konsumentom na przekazywanie i uzyskiwanie dostępu do informacji oraz zawieranie transakcji na nowe sposoby⁶. W tym kontekście, w trakcie prac nad rozporządzeniem o usługach cyfrowych podkreślano szczególną rolę, jaką zaczęły pełnić platformy internetowe, które stały się centralnym miejscem wymiany i kształtowania poglądów społecznych i politycznych, a także prowadzenia działalności gospodarczej. Jak zauważono, z rosnącym znaczeniem i nowymi modelami działania platform internetowych związane

są jednak również nowe ryzyka. Dotyczą one m.in. ich roli w ułatwianiu rozpowszechniania przez użytkowników nielegalnych lub szkodliwych treści, czy dokonywania różnych oszustw w zakresie handlu elektronicznego. Z tych przyczyn, w AUC ustanowiono szereg obowiązków, których adresatami są platformy internetowe jako szczególnego rodzaju kategoria usługodawców.

Po drugie, intencją jest harmonizacja warunków świadczenia usług pośrednich na całym rynku wewnętrznym UE w celu uniknięcia fragmentacji tego rynku oraz zapewnienia pewności praw⁷. Jej dokonanie jest konieczne, ponieważ szereg państw członkowskich bądź już wprowadziło, bądź rozważa wprowadzenie nowych obowiązków pośredników internetowych w zakresie zwalczania nielegalnych i szkodliwych treści. W konsekwencji uchwalenia rozporządzenia o usługach cyfrowych, państwa członkowskie Unii Europejskiej nie powinny już jednak przyjmować lub utrzymywać w mocy dodatkowych wymogów krajowych w odniesieniu do spraw objętych jego zakresem⁸. Ma to mieć pozytywny wpływ na stworzenie warunków umożliwiających wprowadzenie innowacyjnych usług cyfrowych na rynku wewnętrznym i zwiększanie ich skali⁹.

Po trzecie, celem uchwalenia AUC jest również stworzenie warunków bezpiecznego, przewidywalnego i budzącego zaufanie środowiska internetowego, w którym skutecznie chronione są prawa podstawowe zapisane w Karcie praw podstawowych

* Autor jest adwokatem, starszym wspólnikiem w Kancelarii Prawnej Traple Konarski Podrecki i Wspólnicy, prezesem Stowarzyszenia Prawa Nowych Technologii (SPNT) oraz ekspertem prawnym Związku Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska; ORCID: 0000-0003-4428-1900.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2022/2065 w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych); dalej jako: AUC, rozporządzenie o usługach cyfrowych lub rozporządzenie.

² Dz.Urz. L Nr 277 z 27.10.2022 r., s. 1.

³ Od 16.11.2022 r. stosują się jedynie art. 24 ust. 2, 3 i 6, art. 33 ust. 3-6, art. 37 ust. 7, art. 40 ust. 13, art. 43 oraz rozdział IV sekcje 4, 5 i 6. Przepisy te dotyczą szczególnej kategorii dostawców usług pośrednich, tj. „bardzo dużych platform internetowych i bardzo dużych wyszukiwarek internetowych, a więc podmiotów, które mają średnią liczbę miesięcznych aktywnych odbiorców usługi w Unii Europejskiej wynoszącą co najmniej 45 mln i które zostały wskazane jako spełniające to kryterium przez Komisję Europejską (art. 33 ust. 1 i 4). W stosunku do wszystkich pozostałych dostawców usług pośrednich, przepisy AUC zaczną obowiązywać od 17.2.2024 r.

⁴ Dyrektywa nr 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8.6.2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym), Dz.Urz. L Nr 178 z 17.7.2000 r., s. 1; dalej jako: dyrektywa 2000/31.

⁵ T. jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 344 ze zm.; dalej jako: ŚwiadUsłElektU.

⁶ Motyw nr 1 preambuły AUC.

⁷ Motywy nr 2, 4 i 9 preambuły AUC.

⁸ Motyw nr 9 preambuły AUC.

⁹ Motyw nr 4 preambuły AUC.

Unii Europejskiej¹⁰ (art. 1 ust. 1)¹¹. Realizacji tego celu służą m.in., omawiane w dalszej części tego artykułu, przepisy AUC zwiększające ochronę konsumenta czy wolność wypowiedzi i informacji.

1. Zakres przedmiotowy AUC

Przedmiotem Aktu o Usługach Cyfrowych jest zgodnie z art. 1 ust. 2:

- 1) ustanowienie ram warunkowego wyłączenia odpowiedzialności dostawców usług pośrednich; przyjęcie takiej regulacji było konieczne, gdyż pośrednicy internetowi, co do zasady, mogą ponosić odpowiedzialność – niezależnie od sprawców naruszeń – za bezprawne treści, które za pośrednictwem ich usług są rozpowszechniane i/lub przechowywane przez użytkowników. Zastosowanie w tym przypadku mogą znaleźć w szczególności przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące tzw. pomocników przy czynach niedozwolonych (art. 422 KC). Przesłanki wyłączenia odpowiedzialności dostawców usług pośrednich zostały określone w rozdziale II AUC (art. 4 i n.);
- 2) ustanowienie tzw. obowiązków należytej staranności, które muszą spełnić poszczególne kategorie dostawców usług pośrednich. Obowiązki te zostały określone w rozdziale III AUC (art. 11 i n.);
- 3) ustanowienie przepisów dotyczących wdrażania i egzekwowania Aktu o Usługach Cyfrowych, w tym w zakresie obowiązku ustanowienia tzw. koordynatora do spraw usług cyfrowych dysponującego możliwością nakładania sankcji za niewykonanie obowiązków określonych w rozporządzeniu. Modele funkcjonowania oraz kompetencje tzw. „regulatora Internetu” zostały określone w rozdziale IV AUC (art. 49 i n.).

2. Zakres podmiotowy AUC

Adresatami obowiązków określonych w AUC są **dostawcy usług pośrednich w Internecie**¹². Chodzi tu w szczególności o pośredników w dostępie do treści umieszczanych w Internecie przez inne osoby (*intermediary service providers*). Poza zakresem stosowania AUC znajdują się natomiast ci dostawcy usług internetowych, którzy decydują o udostępnieniu w Internecie – swoich lub cudzych – treści (*content providers*). Przykładowo, przepisy AUC znajdują zastosowanie do serwisu YouTube w zakresie, w jakim poprzez tę platformę będzie dochodziło do publicznego rozpowszechnienia plików video udostępnianych przez użytkowników, ale nie będą się stosowały do internetowych serwisów VoD rozpowszechniających filmy na podstawie uzyskanych licencji (np. serwis Netflix).

W art. 3 lit. g) Aktu o Usługach Cyfrowych wymieniono trzy kategorie usług pośrednich objętych przepisami rozporządzenia:

- zwykły przekaz, *mere conduit* (np. usługa transmisji danych dokonywana przez przedsiębiorcę telekomunikacyjnego);

- *caching*, a więc usługa przechowywania danych na tzw. serwerach proxy po to, aby zapewnić szybszy dostęp do treści wcześniej już przeglądanych przez odbiorcę usługi¹³;
- *hosting* (np. usługa przechowywania cudzych danych przez dostawcę usługi chmury obliczeniowej).

W treści art. 3 lit. g) podkreślono, że powyższe usługi muszą również spełniać cechy usługi społeczeństwa informacyjnego, zgodnie z definicją z art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/1535¹⁴, a więc być usługą normalnie świadczoną za wynagrodzeniem, na odległość, drogą elektroniczną i na indywidualne żądanie odbiorcy. W tym kontekście istotnych wskazówek interpretacyjnych dostarcza orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące kwalifikacji różnego rodzaju usług pośrednictwa, a które to mogą, ale nie muszą, być realizowane drogą elektroniczną. W **sprawie Airbnb Ireland UC**¹⁵ przedmiotem rozstrzygnięcia była w szczególności ocena, czy usługa pośrednictwa internetowego świadczona przez tę spółkę może być uważana za integralną część usługi, której głównym elementem jest usługa zakwaterowania, a więc niemającą charakteru usługi społeczeństwa informacyjnego. Trybunał uznał, że tak jednak nie jest i w konsekwencji orzekł, że: „usługę pośrednictwa, która polega na umożliwieniu, za wynagrodzeniem, nawiązania za pośrednictwem platformy elektronicznej kontaktu pomiędzy potencjalnymi najemcami a oferującymi usługę krótkoterminowego zakwaterowania wynajmującymi (będącymi bądź niebędącymi przedsiębiorcami), czemu towarzyszy świadczenie również szeregu usług dodatkowych w stosunku do tej usługi pośrednictwa, należy zakwalifikować jako usługę społeczeństwa informacyjnego objętą zakresem stosowania dyrektywy 2000/31”¹⁶. Inaczej Trybunał Sprawiedliwości zdecydował natomiast w **sprawie Uber**¹⁷, w której stwierdził, że pomimo, iż część usługi Uber jest realizowana w sposób właściwy dla usługi społeczeństwa informacyjnego (łączenie pasażerów z kierowcami), to jednak jej komponent „nieelektroniczny” (usługa transportowa) stanowi świadczenie podstawowe, nadające tej usłudze znaczenie gospodarcze. Z tych przyczyn Trybunał przyjął, że usługę Uber nie można uznać za usługę społeczeństwa informacyjnego, lecz należy ją zakwalifikować jako usługę w „dziedzinie transportu”¹⁸.

Powyższe orzeczenia bez wątpienia będą miały kluczowe znaczenie przy ocenie, czy świadczenie usług pośrednictwa tego rodzaju, jak oferowane przez Airbnb czy Uber, będzie podlegać przepisom Aktu o Usługach Cyfrowych.

3. Platformy internetowe jako szczególna kategoria dostawców usług pośrednich

Szczególną kategorią dostawców usługi hostingu są platformy internetowe. Stosuje się do nich największą ilość obowiązków

¹⁰ Dz.Urz. C Nr 202 z 7.6.2016 r., s. 2.

¹¹ Zob. również motyw nr 3 preambuły AUC.

¹² W niniejszym artykule pojęcie „dostawców usług pośrednich” jest używane zamiennie z terminem „pośrednicy internetowi”.

¹³ Pojęcie odbiorcy usługi zostało zdefiniowane w art. 3b AUC i oznacza ono osobę fizyczną lub prawną, która korzysta z usługi pośredniej, w szczególności w celu poszukiwania informacji lub udostępnienia jej. Odbiorcą usługi może być zarówno użytkownik biznesowy, konsument czy inny użytkownik (np. podmiot publiczny). W dalszej części artykułu pojęcie „odbiorcy usługi” będzie używane zamiennie ze zbiorczym terminem „użytkownik”.

¹⁴ Dyrektywa (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z 9.9.2015 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego, Dz.Urz. L Nr 241 z 17.9.2015 r., s. 1; dalej jako: dyrektywa 2015/1535.

¹⁵ Wyrok TSUE z 19.12.2019 r. w postępowaniu karnym przeciwko X, przy udziale: YA, *Airbnb Ireland UC, Hôtelière Turenne SAS, Association pour un hébergement et un tourisme professionnels (AHTOP), Valhotel*, C-390/18, Legalis.

¹⁶ Zob. pkt 101 wyroku w sprawie *Airbnb Ireland*.

¹⁷ Wyrok TSUE z 20.12.2017 r. w postępowaniu *Asociación Profesional Elite Taxi* przeciwko *Uber Systems Spain SL*, C-434/15, Legalis.

¹⁸ Zob. pkt 40 wyroku w sprawie *Uber Spain*.